

Položaj okrajev in občin v zvezi z razdelitvijo skupnega dohodka gospodarskih organizacij

Uredba o razdelitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij določa med drugim tudi dohodek občine in okrajev, ki izvirajo iz dohodkov gospodarskih organizacij.

V tej zvezi so za občine in okraje pomembna naslednja načela:

— stabilnost dohodkov z določitvijo njihovih trajnih virov;

— razširitev virov dohodkov iz gospodarstva, toda obenem tudi zmanjšanje tistih dohodkov, ki nastanejo neposredno iz povečanja dobička gospodarskih organizacij;

— oddvojitve proračunskih dohodkov od dohodkov kreditnih skladov;

— zagotovitev virov sredstev po skladih za gradnjo gospodarstva občine in za določene potrebe okraja;

— zagotovitev pravic občin do izključnih dohodkov, ki izvirajo iz povečane obdavčitve osebnih dohodkov prebivalstva;

— ukinitve dosedanjega republiškega obdavčenja dohodka po višini, ki odpade na posameznega prebivalca.

Dohodki od gospodarskih organizacij se torej zagotavljajo občinam in okrajem kot stalni in trajni viri dohodkov. Dohodki iz dobička gospodarskih organizacij niso več odvisni od neposrednih instrumentov okrajnih in občinskih družbenih planov temveč od instrumentov zveznega družbenega plana. Občine in okraji pa so še vnaprej povezani z gospodarskimi organizacijami s skupnimi koristmi po določenih načelih, ki so enaka za vse gospodarske organizacije. V korist komun je visoka delovna produktivnost in rentabilnost gospodarskih organizacij, zmanjšanje lastne cene, rentabilnost novih vlaganj itd. Prav sedaj se mora bolj odraziti pomen dobrega gospodarskega poslovanja gospodarskih organizacij in to ne samo za te organizacije temveč tudi za občino in okraj. Prav v tem tiči skrb komun za razvoj gospodarskih organizacij, ne pa v težnji po navijanju cen in trenutnem izkoriščanju konjunkturalnega gibanja na tržišču. Kajti udeležba občin in okrajev se ne more, zlasti glede proračuna, občutno povečati s samim povečanjem cen.

To velja samo za tiste del dohodkov občin in okrajev, ki izvirajo iz dobička gospodarskih organizacij. Na tem področju delujejo v prvi vrsti ekonomski instrumenti zveznega družbenega plana. Dohodki občin in okrajev kakor tudi njihova razdelitev so odvisni od ekonomskih meril zveznega družbenega plana. Očitno pa je, da na ostvaritev teh dohodkov vplivata tudi občina in okraj s svojo zainteresiranostjo in s skrbjo za čim boljšim tekočim poslovanjem podjetja.

Po drugi strani pa se viri dohodkov občin in okrajev iz gospodarstva precej razširjajo. Novi viri dohodkov so n. pr. dohodki iz prispevka za stanovanjsko gradnjo, posebni prispevek za proračun iz plač delavcev in uslužbencev v gospodarskih organizacijah na področju kmetijstva, trgovine, gostinstva, intelektualnih in administrativnih uslug. Nadalje, zveza prepušča davke na dobiček iz trgovine na drobno, gostinstva in obrtništva ter kot doslej komunalne dejavnosti, v številni tudi tista podjetja in poslovalnice, ki delajo usluge gospodinjstvu; lestvica občinskega davka na promet se v primeru z dosedanjim izredno razširja; uvajajo se nove pomembne takse, ki pripadajo občinam in okrajem in ki imajo po pravilu predpisano samo minimalno višino itd.

Iz tako razširjenih dohodkov iz različnih gospodarskih dejavnosti je treba v prvi vrsti zagotoviti proračune ljudskih odborov, tako da bodo ti dohodki stabilni in trajni, kakršni so tudi proračunski izdatki. Za to pa zvezni zakon strogo loči proračunske dohodeke od dohodkov proračunskih skladov. Občinam in okrajem se popolnoma zagotavlja proračunska samostojnost. Nekaterim proračunskim dohodkom se na tem področju lahko z zveznim zakonom določijo po proračunskih skladih posebni nameni. Tako se zagotavljajo določena sredstva za razvoj posameznih dejavnosti, ki so važne tako za gospodarstvo komun kakor tudi za vso državo (sklad za pospeševanje kmetijstva, sklad za pospeševanje gozdarstva, cestni sklad, vodni sklad itd.).

S tem, da je napravljena razlika med proračunskimi dohodki in dohodki kreditnih skladov, ti kreditni skladi zagotavljajo razširjeno reprodukcijo, to se pravi, omogočajo investicijska vlaganja v območju občin in okrajev. Čeprav so vsi investicijski skladi enotni in se upravljajo po enotnih načelih ter imajo izključno kreditni značaj, pa so sredstva teh skladov v načelu namenjena za področja občin in okrajev, kjer nastajajo, s tem da ima zveza pravico usmerjati trošenje teh sredstev tako, kakor to zahteva gospodarski razvoj. Tako imajo ljudski odbori v gospodarskem sistemu zagotovljena sredstva, ki jih izkoriščajo za razvoj gospodarstva in komunalne dejavnosti. Ta sredstva se stalno obnavljajo. Poleg zainteresiranosti za ustvarjanje tega sklada, ki

dobiva svoje dohodke iz dobička gospodarskih organizacij, pa se ustvarjajo tudi pogoji za take vrste pobude, ki bo vodila k smotnemu in racionalnemu trošenju teh sredstev in k postopni zadostitvi gospodarsko-komunalnih potreb. Občine in okraji lahko računajo z dotokom določenih sredstev (in čim boljše bodo gospodarske organizacije poslovale, tem večja bodo sredstva), ki pomenijo stalen vir za investicijske sklade. Investicijski skladi pa postajajo eden izmed ekonomskih temeljev za razvoj komun. V okrajni investicijski sklad morajo priti tudi določena sredstva iz amortizacijskih skladov gospodarskih organizacij v območju okraja (določeni deli tako imenovanih sredstev za zamenjavo). To zlasti omogoča vsestransko skrb ljudskega odbora za razvoj gospodarstva v območju okraja in občine. Toda s tem prevzemajo te politično-teritorialne enote nase tudi veliko odgovornost za gospodarstvo svojega območja.

Končno je treba poudariti, da letošnje leto, ko je stabilizacija tržišča glavna naloga ekonomske politike, ne bo prineslo povečanja skupnih dohodkov okrajev in občin, pač pa ponekod privedlo tudi do zmanjšanja. Sistem razdelitve omogoča to zmanjšanje, toda tudi povečanje. To pa je, poleg drugega, dobra stran sistema. Količina sredstev pa se ne ustvarja niti zagotavlja s sistemom, to se pravi z metodami, temveč z ekonomsko politiko. Teh dveh stvari ne smemo zamenjavati. Po drugi strani pa bo največje varčevanje sredstev med letom, to se pravi stabilizacija tržišča, dala možnost za nadaljnjo razširitev pravic komun in za večja sredstva, kakor pa so tista, s katerimi računamo za to leto. K temu pa lahko zelo dosti prispevajo občine in okraji s pravilnim izvajanjem tistih metod, ki so jih sedaj dobili v roke.

Kako izračunamo višino okrajnega investicijskega sklada in višino sredstev za okrajni proračun

Novi predpisi strogo razlikujejo, kateri del dobička gospodarske organizacije spada v okrajne družbene investicijske sklade, kateri del pa v njihove proračune. Medtem ko so prvi dohodki bolj odvisni od konjunkturalnih gibanj na tržišču, pa so drugi dosti bolj od njih neodvisni. Mehanizem je naslednji: del dobička gospodarskih organizacij pripade, po odbitku zveznega davka na dobiček in zakonskih

obveznosti iz dobička ter plač iz dobička, okrajnim investicijskim skladom po stopnji, ki jo določa zvezni družbeni plan. Ta stopnja pa je odvisna od rentabilnosti gospodarske organizacije.

Sredstva za okrajni družbeni investicijski sklad ali občinski sklad ter sredstva za samostojno razpolaganje bo gospodarska organizacija izločala iz svojega dobička po naslednjih stopnjah in sicer:

se izloča v družbeni investicijski okrajni sklad in v sredstva za samostojno razpolaganje gospodarske organizacije

znaša	do 20%	48%
na 20%	48% + 39% na znesek presežka nad 2—6%	
na 60%	42% + 30% na znesek presežka nad 6—12%	
na 120%	38% + 21% na znesek presežka nad 12—20%	
do 20%	30% + 12% na znesek presežka nad 20—30%	
na 30%	24% + 9% na znesek presežka nad 30—50%	
na 50%	18% + 6% na znesek presežka nad 50%	

V smislu prejšnje postavke polaganje. Z ustvaritvijo okrajnih investicijskih skladov smo dobili možnost, da se del teh sredstev preliva iz gospodarsko

naprednih v gospodarsko zaostale rajone. To prelivanje gre po republiških investicijskih skladih v tisti višini in tako, kakor to določa republika v okviru zveznih predpisov.

Kakor prihaja sedaj zveza s progresivnim zajemanjem dobička do večjih možnosti pospeševanja gospodarstva zaostalih rajonov, tako ima take možnosti sedaj tudi republika. Koliko se bodo ti instrumenti izkoriščali, bo odvisno od gospodarskih gibanj. Vendar je bistveno to, da je mehanizem našega gospodarskega sistema uspešno rešil to nalogo.

Iz dobička izločamo sredstva za okrajne proračune tako, da potem ko smo poravnali zvezni davek na dobiček in zakonske obveznosti iz dobička ter dela za plače in investicijske sklade, pripade del dobička okraju po posebni lestvici, ki jo določa zvezni družbeni plan, toda v odvisnosti od skupno izplačanih plač v preteklem letu. Ostanek pa pripade zvezi. Višina izločenih sredstev za okraje je torej odvisna od potrošnega sklada delavcev in uslužbencev gospodarske organizacije v prejšnjem letu. Zveza med proračunskimi

Če znaša dobiček gospodarske organizacije po odbitku sredstev za investicijske sklade in sredstev za samostojno razpolaganje po znesku plač prejšnjega leta se izloči za okrajni proračun

do 20%	90%
na 20%	90% + 40% od presežka nad 20—25%
na 25%	80% + 6% od presežka nad 25—50%
na 50%	43% + 5% od presežka nad 50—100%
na 100%	24% + 4% od presežka nad 100—200%
na 200%	14% + 2% od presežka nad 200% od zneska plač

Del dobička, ki ostane potem, ko smo izločili znesek po stopnjah iz prejšnje postavke, pripade zvezi, če zvezni predpisi ne določajo drugače.

Tudi ljudska republika sodeluje v proračunskih dohodkih. Ne more pa sodelovati v tistih dohodkih, ki izvirajo iz obdavčenja dohodka prebivalstva iznad tistega, ki ga predpiše zveza. Tako ne moreta na primer niti

potrebami in višino potrošnega sklada je torej očitna, razen tega pa je ta potrošni sklad vse-kakor najmanj podvržen gibanjem v gospodarstvu.

Investicijski skladi okrajev in občin kakor tudi okrajni in občinski proračuni imajo še vrsto drugih dohodkov.

Okrajni investicijski sklad ima naslednje dohodke: zemljarija gospodarskih organizacij (razen kmečkih obdelovalnih zadrug), znesek, ki ustreza zveznemu davku na dobiček gostinskih in trgovskih podjetij ter poslovalnic na drobno, (ki ga prepušča zveza).

Občinski investicijski sklad ima naslednje dohodke: tisti del, ki ustreza zveznemu davku na dobiček obrtnih in komunalnih podjetij ter delavnic, (ki ga prepušča zveza), nadalje del dobička gostinskih in trgovskih podjetij ter poslovalnic na drobno, kakor tudi 50% sredstev za samostojno razpolaganje trgovskih podjetij na drobno. Ta zadnja sredstva so namenjena izključno za investicije v trgovini.

Sredstva za okrajne proračune naj bi se izločala iz dobička gospodarskih organizacij po naslednjih stopnjah:

okraj niti republika sodelovat pri dohodku iz krajevnega davka na promet (ki se letos lahko po odločbi občine razširi), občinskih dokladah in krajevnem samopriskvku.

Sicer pa pri vsakem drugem dohodku sodelujejo tako občina kakor tudi okraj in republika v skladu z družbenim planom višje politično-teritorialne enote.

dr. Nikola Balog

Potniki na železnicah v l. 1955

Na železnice odpade okrog 80 odstotkov skupnega prevoza potnikov, ki ga opravljajo naša prometna podjetja. Tako so leta 1955 železnice prepelejale 164 milijonov potnikov. Samo v letu 1950 in 1951 so prepelejale več potnikov, in sicer leta 1950 — 179 milijonov in leta 1951 — 170 milijonov.

Toda tedaj so bili pogoji prevoza precej drugačni in tudi potniki so imeli zelo malo udobnosti. Če vzamemo obremenitev potniških vagonov ali zasedenost potniških mest v letu 1955 kot 100, potem je v letu 1950 znašala obremenitev 140, v letu 1951 pa 115. To so bila tista leta, ko železnice še niso mogle zagotoviti

najosnovnejših pogojev ugodnega prevažanja.

Udobnosti in potniškem prevažanju po železnicah so se izboljšale, ker so železnice dale v promet vsako leto več vlakov. Od leta 1950 do danes so se vozni kilometri potniških vlakov povečali za 32 odstotkov.

Zanimivo je pripomniti, da se zelo veliko število potnikov prevaža na krajše razdalje. Tako potuje skoraj vsak četrti potnik po železnicah na razdaljo do 10 km, skoraj polovica potnikov pa ne potuje dalj kakor 20 km. To je tako imenovani krajevni promet.